

Robert Vannoy , Misingi ya Unabii wa Biblia, Hotuba ya Manabii 10 na Dini , Je, Manabii Walikuwa Waandishi?

A. Mapitio ya Manabii Waliopinga Madhehebu

Tulikuwa tunaangalia Maandiko na maoni ya kuunga mkono wazo kwamba manabii walikuwa wanapingana kimsingi na ibada hiyo. Tulirejelea baadhi ya maandiko katika Isaya, Amosi, Hosea, Mika, Yeremia, na naweza kusema, baadhi ya kauli hizo zilizotolewa na manabii zilikuwa na nguvu sana na zilikuwa laana kali kwa ibada hiyo. Ikiwa basi unaruka hadi hitimisho kwamba manabii walikuwa wanapingana kimsingi na ibada hiyo, nadhani ni swali lingine. Lakini mtu hawezi kukataa kwamba kuna kauli hasi kali kuhusu utunzaji wa ibada hiyo katika Israeli ambazo zilipatikana katika vitabu kadhaa vya unabii.

1. Baadhi ya Kauli Zisizopingana na Ibada

a. Isaya

Hata hivyo, unachopaswa kufahamu mara moja ni kwamba pia kuna baadhi ya matamko ya manabii ambapo yanaonekana kutopinga kimsingi ibada hiyo; hawakuwa watetezi wa dini isiyo na ibada kama wengine walivyodai. Isaya, kama tulivyoona katika sura ya 1:11-17, anazungumza kwa nguvu sana dhidi ya kile kilichokuwa kikiendelea Yerusalemu kuhusu kuletwa kwa dhabihu. Pia, katika unabii wake, anatangaza kwamba hekalu ni nyumba ya Yahweh. Anamzungumzia Bwana akikaa juu ya Mlima Sayuni. Kwake yeye hekalu ni mahali pa uwepo maalum wa Mungu. Anaona maono hayo ya Bwana hekaluni, akiwa juu na kuinuliwa, ameketi kwenye kiti cha enzi. Kwa hivyo, haionekani kama anapinga kimsingi ibada hiyo.

b. Yeremia

Vile vile, Yeremia mara nyingi huita hekalu “nyumba inayoitwa kwa jina langu,” akizungumza kwa jina la Bwana katika Yeremia 7:10, 32:34, 34:15, na sehemu zingine mbalimbali. Katika Yeremia 17:26, Yeremia anasema, “Watu watakuja kutoka miji ya Yuda na vijiji vinavyozunguka Yerusalemu, kutoka eneo la Benyamini na vilima vya

magharibi, kutoka nchi ya vilima, na Negebu, wakileta sadaka za kuteketezwa na dhabihu, sadaka za nafaka, uvumba, na sadaka za shukrani kwa Bwana.” Anazungumzia hilo kwa njia chanya sana. Mungu alimwagiza Daudi kujenga madhabahu katika 2 Samweli 24:18, “Siku hiyo, nabii Gadi alimwendea Daudi na kumwambia, ‘Panda ukamjengee Bwana madhabahu katika kiwanja cha kupuria cha Arauna, Myebusi.’ Basi Daudi akapanda juu kama Bwana alivyomwamuru.” Kwa hivyo, hapa kuna nabii katika 2 Samweli 24:18 akimwambia Daudi ajenge madhabahu. Katika Yeria 27:18— inashangaza, Yeria alikuwa na mahubiri hayo ambapo alisema Bwana angeharibu hekalu—lakini angalia Yeria 27:18, “Msihi Bwana Mwenyezi kwamba vyombo vilivyobaki katika nyumba ya Bwana, na katika jumba la mfalme wa Yuda, na katika Yerusalemu, visipelekwe Babeli.” Anaomba hekalu lihifadhiwe. Kwa hivyo kuna maneno mengi yaliyotawanyika katika vitabu vya unabii ambapo ni wazi kwamba manabii hawakuwa wapinga madhehebu kwa maana kwamba walitamani dini bila madhehebu hayo. Walikuwa na mambo chanya ya kusema kuhusu hekalu na ibada ya hekalu.

c. Je, Kuna Dini Isiyo na Dini Katika Agano la Kale?

Kwa kweli, inaonekana kwangu wazo la dini bila ibada ni wazo la ajabu. Hakika linapingana na data ya Maandiko. Sehemu kubwa za Pentateuch zimepewa jukumu la kuelezea kanuni ambazo Mungu aliwapa Israeli kupitia Musa kwa ajili ya kuleta dhabihu na matoleo. Ni kwa kuhusisha yote hayo na wakati fulani baadaye na kusema kwamba si Musa na si sehemu ya data ndipo unasema kwamba Biblia haihitaji dhabihu.

Zaidi ya hayo, unaweza kuuliza, dini bila ibada ni nini? Je, maadili pekee ndiyo dini? Hilo linakuwa swali la kifalsafa. Waanglikana wengi wanakubali mtazamo huu kwamba manabii walikuwa wakipinga ibada hiyo kimsingi, na wanawaona manabii kama wahubiri wa maadili tu. Lakini hilo hufanya hivyo ni kupunguza dini kuwa maadili. Kwa maana moja, kuhusu dini ya kweli ya kibiblia, maadili ni mharibifu wa dini ya kweli. Nadhani unaweza kusema kwamba dini ya kweli bila ibada haipo.

d) Ukristo na Ibada

Katika muktadha wetu wa enzi ya Agano Jipya, hakika Ukristo hauwezi kuwepo bila ibada hiyo. Dini ni nini bila maombi, bila sadaka, na bila mikusanyiko ya kidini? Nadhani katika kiini chake, dini ya kweli ni ushirika na Mungu, na ikiwa ndivyo ilivyo lazima ijitokeze katika matendo ya kidini, si tu katika matendo ya maadili. Hii inaingia katika swali la uhusiano wa mlalo na wima. Ndiyo, dini ya kweli inahitaji tuwapende jirani zetu kama sisi wenyewe, kwamba tuhubiri dhidi ya dhuluma katika kiwango cha mlalo. Lakini dini ya kweli pia inahitaji tuwe na ushirika na Mungu na uhusiano na Mungu unaojionyesha katika maombi, sifa, ushirika na utakaso, n.k. Maneno kama hayo si ya mtu binafsi na ya faragha tu. Yanapaswa kuwa ya kijamii na ya hadharani, hilo hakika ni fundisho dhahiri la Maandiko.

1. Ibada Iliyoagizwa katika Pentateuki

Kwa hivyo, inaonekana kwangu kuwa kinyume na Biblia, hasa Pentateuki na asili ya dini ya kweli yenyewe, kusema kwamba kulikuwa na wakati ambapo dini ya Israeli haikuwa na madhehebu. Kwa kweli, Mambo ya Walawi yanatuambia kwamba madhehebu hayo yalikuwa zawadi ya Mungu kwa watu wake. Angalia katika Mambo ya Walawi 17:11, "Kwa maana uhai wa kiumbe uko katika damu, nami nimewapa ninyi ili mfanye upatanisho kwa ajili yenu juu ya madhabahu; ni damu inayofanya upatanisho kwa ajili ya uhai wa mtu." Katika dhabihu hii ya kipindi cha Agano la Kale, damu ilimwagwa. Na Mungu anasema, "Nimewapa hiyo madhabahuni, kwa sababu ni damu inayofanya upatanisho." Kwa hivyo ukichukua Agano la Kale kama linavyojionyesha, hakika huwezi kuhitimisha kwamba maadhimisho ya madhehebu yalikuwa ni ushiriki wa desturi za kipagani zilizochukuliwa kutoka kwa Wakanaani. Agano la Kale linasema kanuni hizi zilipewa Israeli na Mungu kupitia Musa. Zilitolewa kama njia ya upatanisho kwa ajili ya dhambi hatimaye zikielekeza mbele kwenye kazi ya dhabihu ya Kristo, ambaye ni mwana-kondoo aliyechinjwa tangu msingi wa ulimwengu. Kwa hivyo nadhani hivyo unapoelewa picha nzima. Haiwezekani kwamba manabii wangeweza kuwa kinyume kabisa na ibada hiyo. Haiendani kabisa na ufunuo wote wa Agano la Kale.

2. Manabii Walilaani Uheathens katika Ibada: Opus Operatum

Kile ambacho manabii walilaani ni upagani ulioingia katika ibada ya Waisraeli ambapo Yahweh alikuja kuabudiwa, kama vile Baali au mungu mwingine yeyote wa kipagani, pamoja na wazo la kimfumo la mfumo wa ibada. Kuna msemu wa Kilatini ambao mara nyingi hutumika kwa *opus operatum hiyo*, ambayo ina maana "kwa kazi inayofanywa." Kwa maneno mengine, unapitia ibada hiyo na hiyo hutoa matokeo yanayotarajiwa kiotomatiki. Wangepitia tu ibada hizi za kidini na kufikiri kwamba kwa hilo pekee walipata kibali fulani kutoka kwa Mungu. Kisha wangeishi maisha yao wapendavyo.

a) Mazoea ya Hosea na Makafiri

Katika wakati wa Hosea, umekuwa ukifanyia kazi kitabu cha Hosea, na nadhani unafahamu kutokana na hilo, ibada ya Baali ilikuwa imeenea katika Ufalme wa Kaskazini. Matunda ya nchi yalihusishwa na Baali katika Hosea 2:5 na 8. Watu walifuata desturi nyingi za kipagani, ikiwa ni pamoja na ukahaba wa hekaluni, kama ilivyo katika Hosea 4:11 na kufuata. Walikuwa wakifanya mambo haya yote, lakini bado wakimletea Bwana dhabihu zao. Ni kwa sababu hiyo kwamba Hosea anazungumza dhidi ya ibada hiyo. Wametengeneza sanamu katika Hosea 8:4-6. Walikuwa na nguzo takatifu katika Hosea 10:1, lakini bado wanapitia mila za Yahweh. Inaonekana wazi kwamba kile kilichokuwa akilini mwao, akili za Waisraeli, ni kwamba kulikuwa na usalama katika umbo la nje, kupitia tu aina hizi, ndivyo tu vinavyohitajika kutoka kwao. Ilhali Hosea anatambua kwamba aina hiyo ya ibada ya ibada haina maana kabisa. Ni chukizo kwa Bwana. Mungu aliomba zaidi. Kama asemavyo katika Hosea 6:6 "Nataka rehema, si dhabihu, kumjua Mungu kuliko sadaka za kuteketezwa."

b) Piga Marufuku Tambiko Tupu

Ukirudi kwenye Isaya 1 watu wanaleta dhabihu zao mstari wa 11, wanaleta nyingi na Bwana anasema, "Hizi ni nini kwangu?" Sababu anasema hivyo ni mwishoni mwa mstari wa 15, "mikono yenu imejaa damu." Hamuishi maisha yanayoonyesha utakaso

wowote au kujitolea kwa Mungu au hamu ya kutembea katika njia za Bwana, mnapitia tu mila hizi. Kwa hivyo walimwacha Bwana, wanapitia tu fomu, na Bwana anasema hilo ni chukizo.

3. Amosi 5:21-25 na Ibada

Sasa, nadhani vifungu viwili ambavyo labda ni vigumu zaidi ni Amosi 5 na Yereimia 7, ambavyo tuliviangalia kabla ya mapumziko. Amosi 5:21-25 hakika ni moja ambayo mara nyingi huvutiwa nayo. Hasa swali la balagha la mstari wa 25. “Je, mliniletea dhabihu na sadaka miaka 40 jangwani, enyi nyumba ya Israeli?” Inaonekana kwamba swali hilo linaulizwa kwa jibu lililokusudiwa la “Hapana.” Baadhi wanaelewa maana ya hilo kuwa kwamba Israeli ilikuwa tayari haijajii katika kipindi cha jangwa na haikuleta dhabihu kwa Bwana wakati wa kipindi cha jangwa.

a) McComiskey

Ukiangalia nukuu zako, ukurasa wa 12, kuna aya chache hapo kutoka kwa ufafanuzi wa Tom McComiskey kuhusu Amosi katika *Expositor's Bible Commentary*, ambapo anasema, "Mstari wa 25 na 26 ni migumu. Wachambuzi wengi wanashikilia kwamba kwa sababu ya swali la mstari wa 25 wanatarajia jibu hilo hasi, Amosi alikuwa akithibitisha kwamba dhabihu haikujulikana wakati wa kipindi cha jangwa, au kwamba haikuonekana kuwa muhimu kwa uhusiano sahihi na Yahweh, utii ukiwa sharti pekee. Lakini tafsiri hii haitoi haki kwa mwendelezo wa mstari wa 25-26 unaotakiwa na chembe ya Kiebrania *waw* (isiyotafsiriwa katika NIV) inayoanza mstari wa 26." NIV haianzi na *waw* katika tafsiri ya 26; hakuna "na" au "lakini" hapo, inasema tu, "Uliinua kaburi la mfalme wako." "Wala haielezi vya kutosha kwa nini kauli inayokataa ufanisi wa dhabihu iliwekwa katika sehemu ya hukumu ya unabii. Swali (la mstari wa 25) linahitaji jibu hasi: "hapana," Waisraeli hawakutoa dhabihu wakati huo. Ni wazi kipindi cha miaka arobaini kilikuwa wakati ambapo utii kwa Bwana au utii kwa taasisi za Walawi ulikuwa umepungua. Kipindi hiki kilianza na uasi wa Waisraeli huko Kadeshi. Uasi wa ibada ya sanamu katika kipindi hiki cha jangwa unasisitizwa katika utamaduni wa kinabii." Kwa hivyo, McComiskey anaposoma kifungu hiki anasema mstari wa 25 ni swali la balagha—

jibu ni "hapana," kwa sababu Israeli hawakufuata dhabihu wakati wa kipindi cha jangwa, lakini walifanya kitu kingine.

Anatafsiri kwamba *waw* akianzisha mstari wa 26 kama kipingamizi cha *waw* ; mstari wake unaofuata hapo ni mstari wa 26 unianza na *waw* inayoeleweka vyema kama kipingamizi, "lakini mmeinoa kaburi la mfalme wenu nyumba ya sanamu zenu." Kwa hivyo Israeli walimtii Mungu kwa kupuuza dhabihu na wakageukia ibada ya sanamu. Ndiyo maana anasoma 25 na 26 akimaanisha wakati wa jangwa. Maneno "madhabahu" na "kizingiti" hayahitaji kubadilishwa.

Kuna majadiliano mengi ya jinsi ya kutafsiri na kutafsiri mstari wa 26. Lakini hitimisho lake ni, "Mstari huo unarejelea vifaa vya ibada ya sanamu ya mungu asiyejulikana wa nyota. Kwa kuonekana kwa njia hii, mstari wa 26 unafaa muundo rasmi, kwani Amosi, kama Ezekieli na Hosea, alifuatilia kutotii kwa watu wa Mungu katika historia yao." Kwa hivyo ndivyo McComiskey anavyoona swali hilo la kibalaghai na bila shaka swali hilo la kibalaghai ndilo ambalo watu wanasema linamaanisha jibu hasi kuelekea dini isiyo na madhehebu. McComiskey anasema haikusudiwi kuwa dini isiyo na madhehebu kwa sababu Israeli haikuwa mtiifu katika kipindi cha jangwa na haikutoa dhabihu na badala yake ikageukia ibada ya sanamu.

b. Ridderbos kwenye Amosi 5

Hapa kuna msomi wa Agano la Kale wa Uholanzi J. Ridderbos ambaye aliandika maoni kuhusu Amosi na kuhoji tafsiri kama ile ya McComiskey na anauliza kama hiyo ndiyo njia bora ya kuifuata mstari wa 25 na 26. Katika majadiliano ya Ridderbos kuhusu Amosi 5 anapendekeza kwamba katika muktadha uliopita suala ni kukataa kwa Bwana sadaka zinazoletwa sasa. Rudi hadi Amosi 5:21, "Ninachukia, nachukia karamu zenu za kidini. Hata mkiniletea sadaka za kuteketezwa, sitazikubali." Suala lilikuwa sadaka zinazoletwa sasa na anafikiri ni vigumu kusema kwamba Bwana angekataa sadaka za sasa kwa msingi kwamba walikuwa wamepuuza kuleta sadaka katika kipindi cha jangwa. Kuna uhusiano gani kati ya mstari wa 21 na 22 na ni nini kinachoonekana kushughulikiwa katika mstari wa 25? Anachopendekeza ni kwamba 25 inaendelea na

wazo la 22 kwa maana kwamba kuleta dhabihu sio jambo la msingi na pekee ambalo Bwana anauliza kwa Israeli. Ukiangalia Pentateuki, inaonekana kwamba mfumo wa kafara ulianzishwa wakati wa jangwa, na kwamba Israeli, angalau kwa sehemu, walifuata mfumo wa kafara wakati wa safari za jangwani. Katika Hesabu 16:46, moto wa madhabahu umetajwa, na hilo linamaanisha kwamba dhabihu za kila siku zilikuwa zikiletwa, lakini mbali na Hesabu 16:46, hupati marejeleo yoyote ya wazi kuhusu utunzaji wa mfumo wa kafara wakati wa kutangatanga jangwani.

Lakini Ridderbos , mtazamo wake ni "bila shaka sadaka zililetwa, lakini labda hakukuwa na utunzaji kamili na wa kawaida wa mfumo wote wa dhabihu wakati wa kipindi cha jangwa kwa sababu ya hali ambazo Waisraeli walikuwa wakiishi chini yake." Kwa hivyo pendekezo lake ni kwamba kusudi la swali hilo la balagha katika mstari wa 25 si kamili kuliko linavyoweza kuonekana. Hapendekezi kwamba hakuna dhabihu zozote zilizoletwa jangwani, bali badala yake kwamba katika wakati huo wa jangwani kulikuwa na upungufu mkubwa.

Kwa hivyo, hoja ambayo Amosi anaiendeleza ni kwamba dhabihu hazina umuhimu mkubwa ambao Waisraeli walikuwa wakizishikilia—yaani, kwamba maadhimisho ya ibada yenyewe yalikuwa kiini cha dini ya kweli. "Je, mliniletea dhabihu jangwani?" Mfumo kamili wa ibada haukuzingatiwa kwa ujumla. Sadaka sio kiini cha dini ya kweli. Dini ya kweli ni hamu ya moyo ya kumtii Bwana. Hilo linarudi kwenye kauli katika 1 Samweli 15, "kutii ni bora kuliko dhabihu;" ndivyo Bwana anavyotaka. Kwa hivyo, iwe unachukua mtazamo wa McComiskey au mtazamo kama ule wa Ridderbos , hakika mstari wa 25 unasema si kwamba dini ya Musa haikuwa na madhehebu kimakusudi au kwamba dini ya kweli ni suala la maadili tu.

4. Yer 7:21-23 na Ibada

Andiko lingine ambalo nadhani ni gumu ni Yeremia 7:21-23. Baadhi wamesema kwamba kutokana na mtazamo huu wa kupinga ibada hii ndiyo kifungu muhimu zaidi, kwa sababu katika mstari wa 22, una kauli, “Nilipowatoa baba zenu kutoka Misri na

kusema nao, sikuwapa amri kuhusu sadaka za kuteketezwa na dhabihu.” Tunafanya nini na kauli hiyo?

a. Jibu la Rawls na Kut 19:5

Kuna mapendekezo mawili ambayo naweza kutoa. Moja ni lile la Rawls, anayesema, “Katika njia ya kwanza kabisa ya Yehova kwa Israeli na ofa ya agano, ” yaani katika Kutoka 19, “hata kabla ya Amri Kumi kutangazwa, ilikuwa katika mkutano huu wa kwanza kabisa wa Yehova na Israeli Mungu alijizuia kusema chochote kuhusu dhabihu, akisema tu kwamba makubaliano yote kati ya watu na yeye mwenyewe yalitegemea uaminifu na utii wao.” Tazama hiyo ni Kutoka 19:5. “Sasa mkinitii mimi kikamilifu, na kuyashika maagano yangu, ndipo mtakapokuwa mali yangu ya thamani kutoka katika mataifa yote. Ingawa dunia yote ni yangu, mtakuwa ufalme wa makuhani na taifa takatifu. Haya ndiyo maneno utakayowaambia Israeli.” Uwasilishaji huo wa kwanza wa agano hausemi chochote kuhusu dhabihu. Kwa hivyo, “Nilipowatoa baba zenu kutoka Misri na kusema nao, sikuwapa amri kuhusu sadaka za kuteketezwa na dhabihu,” unaweza kumaanisha uwasilishaji huo wa awali. Kwa hivyo hiyo ni njia moja unayoweza kushughulikia mstari wa 21.

b. Jibu la OT Allis: Kuhusu →kwa ajili ya

OT Allis ana pendekezo tofauti. Nina lake katika manukuu yako, ukurasa wa 11, “Sababu ya maneno ya kushangaza ambayo tumeyazingatia yametolewa kwa maneno karibu sawa na ya kushangaza: ‘Kwa maana sikusema na baba zenu, wala sikuwaamuru siku ile nilipowatoa katika nchi ya Misri kuhusu sadaka za kuteketezwa au dhabihu.’ Maneno haya yanaonekana mwanzoni kuthibitisha kikamilifu dai la wakosoaji kwamba Yeremia hakujua chochote kuhusu mfumo wa dhabihu ulioanzishwa na Musa wakati wa Kutoka. Lakini hitimisho kama hilo linategemea kushindwa kwa tafsiri ya Kiingereza kufanya haki kwa utata wa neno la Kiebrania lililotafsiriwa ‘kuhusu’; na hasa kwa ukweli kwamba, kama ilivyoielezwa wazi na tafiti za matumizi, yanaweza pia kutafsiriwa na ‘kwa sababu ya’ au ‘kwa ajili ya.’ Ni dhahiri kwamba ikiwa katika Yeremia 7:22 tunatumia tafsiri yenye nguvu zaidi ‘kwa sababu ya’ au ‘kwa ajili ya,’ mstari huu hauachi

tu kuunga mkono hitimisho ambalo wakosoaji wanalitegemea, lakini linafaa sana katika muktadha.” Nadhani nguvu ya hoja ya Allis hapa ni pendekezo lake la jinsi inavyofaa muktadha. “Bwana haambii Israeli kwamba hakuwapa baba zao amri yoyote **kuhusu** dhabihu. Mwanzoni watu waliokuwa wakimsikiliza Yeremia wanaweza kudhani hiyo ndiyo maana yake, lakini kutafakari kwa muda mfupi kungewashawishi kwamba hiyo haingeweza kuwa maana halisi ya maneno yake. Yehova alimaanisha kwamba hakuzungumza na baba zao **kwa ajili ya** dhabihu, kana kwamba alizihitaji na angepatwa na njaa isipokuwa alishwe na sadaka za kuchosha za wanadamu wenye dhambi ambao hawakuwa na wazo la uhusiano halisi ambao walisimama naye.

Lugha inaonekana kuwa na utata kimakusudi, hata kwa kushangaza. Lakini maneno “Wekeneni sadaka zenu za kuteketezwa kwenye dhabihu zenu nanyi mle nyama” yanalenga kutoa kidokezo cha maana yake.” Unaona, rudi nyuma hadi mstari wa 21, “Hili ndilo asemalo Bwana Mwenye Nguvu Zote, Mungu wa Israeli, ‘Endeleeni, ongezeni sadaka zenu za kuteketezwa kwenye dhabihu zenu nyingine na mle nyama ninyi wenyewe.’”

Unaona kile Allis anachosema hapa ni, “Kisha baada ya kueleza kwa njia ya kushangaza kwamba Mungu hahitaji dhabihu za viumbe vyake, nabii anaendelea kutangaza kwamba utii ulikuwa lengo na sharti halisi la sheria ya Sinai.” Hakuna sehemu ya sadaka ya kuteketezwa iliyopaswa kuliwa. Kwa hivyo inaposema katika 21, “Endeleeni, ongezeni sadaka zenu za kuteketezwa kwenye dhabihu zenu zingine na mle nyama ninyi wenyewe,” Bwana anasema, kwa kweli, kwamba wale waliomkasirikia kwamba sehemu ya sadaka zao, ambayo amedai kuwa yake, wanakaribishwa kuiweka yote kwa ajili yao wenyewe. Hataki au hataki aina hiyo ya dhabihu. Kwa hivyo, “Endeleeni, ongezeni sadaka zenu za kuteketezwa kwenye dhabihu zenu zingine na mle nyama ninyi wenyewe, kwa maana nilipowatoa baba zenu kutoka Misri na kusema nao, sikuwapa amri.”

Tafsiri ya NIV inasema “kuhusu sadaka za kuteketezwa.” Lakini unaona tafsiri ya Allis inavyofanya. Mfalme Yakobo anasema “kuhusu” na NIV inasema “kuhusu,” lakini hiyo ndiyo *'al* preposition, unaangalia maandishi ya Kiebrania hapo , *'al* . Unatafsirije *'al*

? Je, ni “kuhusu” au “kuhusu” kama NIV na King James wanavyosema? Allis anasema “hapana;” inapaswa kuwa “kwa sababu ya” au “kwa ajili ya.” Kwa maneno mengine, “Nilipowatoa baba zenu kutoka Misri na kusema nao, sikuwapa amri ‘kwa ajili ya’ sadaka za kuteketezwa na dhabihu,” kwa sababu sizihitaji. Unaweza kuziweka kwa ajili yako mwenyewe. Nadhani pendekezo hilo linaendana vyema na mstari wa 21.

“Endeleeni, ongezeni sadaka zenu za kuteketezwa kwenye sadaka zenu zingine mkale nyama ninyi wenyewe,” sihitaji sadaka zenu. Ninachotaka ni utii wenu. Kwa hivyo, tena, nadhani kile anachofanya Yeria si kusema kwamba dhabihu ni kitu ambacho Bwana anapinga kimsingi. Ni jinsi Waisraeli walivyokuwa wakileta dhabihu ambazo Bwana alikuwa akipinga.

3. Nafasi ya Tambiko katika Dini

Labda katika jumuiya ya kiinjalisti hili si suala, si swali ambalo watu wanalishughulikia. Unaenda kwenye chuo kikuu ambapo wanafunzi huchukua kozi katika "Biblia kama Fasihi" hii ndiyo aina ya nyenzo watakayozungumzia. Ni katika vitabu hivi vyote vya kiada vinavyotumika katika aina hiyo ya matibabu ya Agano la Kale. Kwa hivyo, nina uhakika kuna watu wengi huko nje wanaofikiri inapingana na mawazo ya aina hii. Kama hakuna kingine kinachotufanya tufikirie swali la kwa nini manabii huzungumza kwa nguvu sana na Israeli kuhusu utii wao wa kiibada. Kwa sababu basi inaleta swali, ni nini nafasi ya kiibada katika ibada? Hilo ni suala linaloendelea kuendelea hata leo. Ni nini nafasi ya kiibada katika ibada yetu? Katika aina tofauti unaweza kuanguka katika aina zile zile za matumizi mabaya ya kiibada leo kama Waisraeli walivyofanya katika kipindi cha Agano la Kale. Unafikiri kwa kwenda tu kanisani, kusoma imani fulani, kutoa sala fulani, unapata kibali kwa Mungu. Sio kama maisha yako hayatoi ushahidi kwamba unatamani kuishi katika njia ambayo Bwana anakusudia uishi. Tambiko hizo hazileti baraka na faida ya Mungu kiotomatiki. Hiyo haimaanishi kwamba hazina umuhimu wowote na kwamba tunapaswa kuzitupa kando, kwa sababu matumizi yake ni halisi.

B. Manabii Walikuwa Watendaji wa Kitamaduni

1. Maelezo ya Mtazamo Tunaenda kwa B., upande mwingine uliokithiri wa msimamo huu, yaani, “Manabii walikuwa watendaji wa kidini.” 1. Chini ya hayo ni, “Maelezo ya mtazamo.” Ningesema leo kuna utambuzi mkubwa kuliko ilivyokuwa miaka 30 au 40 iliyopita kwamba manabii hawakuwa wakipinga kimsingi ibada hiyo, lakini pendulum imebadilika. Katika miaka 50 iliyopita hivi kumekuwa na harakati miongoni mwa sehemu fulani ya wasomi wa Agano la Kale ya kumfunga nabii na ibada hiyo kwa karibu sana kiasi kwamba manabii pamoja na makuhani wanaonekana kama watendaji rasmi wa ibada hiyo.

a. Aubrey R. Johnson anatetea

Mmoja wa watetezi wa mtazamo huu ambaye kazi yake imetafsiriwa kwa Kiingereza ni Aubrey R. Johnson. Ukiangalia chini ya ukurasa wa 12, una nukuu kutoka kwa juzuu yake ya *The Cultic Prophet in Ancient Israel*, anasema, "Kwa sababu hiyo, vitendo vya uombezi vya jukumu la nabii vimepuuzwa kwa kiasi fulani. Lakini bila shaka ni kweli kwamba *nabii* au nabii, kama mtu mtaalamu, alikuwa mwakilishi wa watu kama msemaji wa Yahweh; ilikuwa sehemu ya kazi yake kutoa sala na pia kutoa jibu la kimungu au unabii. Kwa hivyo, swali linaibuka tena kuhusu hali halisi ya wataalamu hawa wa ushauri. Je, walikuwa, kama manabii wa mapema, msimamo ndani ya ibada sawa na ule wa kuhani? Hasa, je, tunapaswa kuwafikiria manabii wa Yerusalemu kama wanachama wa wafanyakazi wa hekalu?" Bila shaka hilo ni swali, lakini hitimisho lake ni "ndiyo."

b. Sigmund Mowinckel na Manabii wa Dini

Kuna harakati nyingi za kuwajumuisha manabii kama sehemu ya ibada hiyo kwa maana kwamba walikuwa watendaji wa ibada, ambayo inatokana na ushawishi wa msomi wa Agano la Kale wa Norway anayeitwa Sigmund Mowinckel. Utapata jina lake katika orodha yako ya vitabu. Alichapisha vitabu kadhaa kuhusu Zaburi, na katika moja ya vitabu hivyo, alisema kwamba katika Zaburi, Mungu wakati mwingine huzungumza moja

kwa moja. Kwa mfano, Zaburi 75:2 na inayofuata inasema, “Tunakushukuru, Ee Mungu, twakushukuru, kwa kuwa Jina lako li karibu; watu husimulia matendo yako ya ajabu. Unasema, ‘Ninachagua wakati uliowekwa; mimi ndiye ninayehukumu kwa haki. Dunia na watu wake wote watakapotetemeka, mimi ndiye ninayezishika nguzo zake.’” Unaona hapo katika mstari wa kwanza, Mungu anazungumza kama aina ya usemi wa kinabii. Mowinckel alibishana kutoka kwa mifano ya aina hiyo kwamba unapata aina ya usemi wa kinabii uliowekwa katika nyingi ya zaburi hizi. Kutokana na hilo alihitimisha kwamba Zaburi nyingi zilitoka katika ibada hiyo na kwamba maneno ya sehemu nyingi za zaburi yalisemwa na manabii waliohusiana na maadhimisho ya ibada. Aliwaita "manabii wa ibada." Kwa hivyo nafsi ya kwanza katika umoja aliiona kama jibu la usemi la nabii aliyekuwa akiwaletea watu wanaoabudu neno la Mungu walipokuwa wamekusanyika. Kwa hivyo pamoja na kuhani, aliyelea sadaka hekaluni ulikuwa na mtu aliyetoa unabii hapo. Alileta neno la Mungu katika muktadha wa ibada ya kidini. Kwa hivyo, hitimisho lake lilikuwa manabii na makuhani walikuwa ofisi mbili tofauti za huduma ya hekaluni, au ibada katika mahali pengine patakatifu. Wakati mwingine wanaweza kuwa wameungana katika mtu mmoja—Ezekieli alikuwa nabii na kuhani—lakini kwa ujumla, alihisi walikuwa watu wawili tofauti, wote wakiwa watendaji wa ibada.

2. Usaidizi wa Kimaandiko ni Dhaifu

Unaweza kuuliza, “Ungwaji mkono wa kimaandiko kwa hili uko wapi?” Katika maandishi ya watu hawa kuna uungwaji mkono mdogo sana wa kimaandiko kwa nadharia hiyo. Wengine wanasema Samweli alishikamana na maskani huko Shilo. Alishikamana na mahali pa kutoa dhabihu huko Rama. Umetaja marejeleo mengi kuhusu manabii na makuhani kutajwa pamoja. Kwa mfano, Isaya 28:7 ambapo unapata kauli hii, “Makuhani na manabii wanayumbayumba kwa sababu ya pombe na wamechanganyikiwa na divai.” Kwa hivyo makuhani na manabii wanatajwa katika sentensi moja kana kwamba wameshikamana kwa namna fulani. Yeremia 4:9, una marejeleo kama hayo “Siku hiyo,’ asema Bwana, ‘mfalme na maafisa watakata tamaa, makuhani wataogopa,

na manabii watashangaa.” Inaorodhesha makuhani na manabii pamoja. Una Eliya aliyeshikamana na ibada za dhabihu au sherehe huko Mlima Karmeli, anapokabiliana na makuhani wa Baali. Una manabii wanaoonekana hekaluni, kwa mfano Yeremia. Katika kitabu cha Yeremia sura ya 7 yuko kwenye ua wa hekalu. Tazama haya yote ni marejeleo ya aina isiyo ya moja kwa moja. Kuna ushahidi mdogo wazi wa msingi wa nadharia hiyo.

C. Mtazamo Manabii Hawakuwa Wapinga Utamaduni , wala Watendaji wa Utamaduni, bali Watangazaji wa Ufunuo wa Kimungu Tu

Tuendeleo kwenye 3., “Tathmini ya mtazamo.” Ukiangalia makala kuhusu unabii katika *Kamusi Mpya ya Biblia* , J. Motyer anaandika, “msingi wa msimamo wa nabii wa kidini kwa kiasi kikubwa ni wa kukisia. Ni vigumu kuona jinsi nadharia yoyote ingeweza kuwa thabiti inapotegemea misingi midogo kama hiyo.” Nadhani yuko sahihi kwa kuwa kuna ushahidi mdogo sana wa moja kwa moja unaounga mkono hitimisho kwamba manabii walikuwa watendaji wa kidini. EJ Young katika juzuu yake *My Servants the Prophets* anasema, “Tungeacha swali kuhusu uhusiano sahihi kati ya manabii na hekalu bila kujibiwa. Hatufikirii ushahidi wa kutosha umetolewa katika Maandiko ili kumwezesha mtu kutamka kwa uhakika kuhusu jambo hilo.” Monograph ya Johnson, ambayo ndiyo tuliyoangalia kuhusu *The Cult Prophet in Ancient Israel* , hutumika kama marekebicho mazuri kwa mitazamo iliyoenea chini ya shule za Wellhausen ambayo ingekuwa kinyume na madhehebu. Kwa hivyo ni marekebicho kwa hilo. Inatufanya tuone kwamba kweli kulikuwa na uhusiano fulani kati ya manabii na mahali pa kutoa dhabihu. Hata hivyo, uhusiano huu ulikuwa nini, sisi, kwa upande wetu, hatuwezi kusema. Hatuwezi kufuata hoja ya Johnson kwamba manabii walikuwa wataalamu wa ibada. Nadhani Motyer yuko sahihi kwa kuwa inategemea sana ushahidi usio na msingi.

Kwa hivyo tuendeleo kwa C., “Mtazamo kwamba manabii hawakuwa wapinga madhehebu kama hivyo, wala watendaji wa madhehebu, bali watangazaji wa ufunuo wa kimungu tu.” Inaonekana kwangu hapa ndipo msingi ulipo. Tumezungumza tangu mwanzo kwamba kazi ya unabii inategemea wito wa kimungu. Mungu angeweza kumwita kuhani afanye kazi kama nabii. Ezekieli alikuwa mfano wa hilo. Angeweza

kumwita mkulima kama Elisha na Amosi walivyokuwa. Haijalishi alikuwa nani, mtu huyo aliitwa na Mungu kutangaza neno lake; Mungu aliweka neno lake kinywani mwao na wakatoa ujumbe wa Mungu kwa watu wa Mungu. Inaonekana kwangu kwamba unapoangalia Agano la Kale lote, na maandishi ya manabii, hitimisho ni: manabii hawakuwa dhidi ya madhehebu kama hayo, wala maafisa wa kitaalamu wa madhehebu. Tuna ushahidi mdogo sana kwa yoyote ya misimamo hiyo. Wakati mwingine manabii waliishutumu ibada hiyo, lakini walifanya hivyo ilipopotoka kutoka kwa kusudi lake lililokusudiwa; hawakuwa wakiipinga kimsingi. Nadhani kile ambacho manabii walikikuza kilikuwa kile ambacho ningekiita "umoja wa agano" wa tabia ya ndani ya moyo kumpenda Bwana kwa moyo wako wote, akili na roho yako yote, na usemi wa nje wa upendo huo katika unyofu wa kimaadili na kimaadili, kutenda haki, kumpenda jirani yako, n.k., na pia katika utendaji wa ibada kulingana na viwango vilivyowekwa na Mungu. Kwa hivyo unahitaji vipengele hivyo vyote, hupitii tu mila na kutarajia kupata kibali cha Mungu. Tamaduni hizo lazima ziunganishwe na upendo kwa Bwana na hamu ya kuishi kwa njia inayofaa makusudi ya Bwana. Hilo linafanywa kwa maadili na kwa kufuata mila.

Matendo ya kitamaduni hayana thamani yoyote ndani yake. Nadhani hilo ni jambo ambalo manabii wanawaambia Israeli ya kale, ni jambo ambalo wanaweza kutuambia pia. Matendo ya kitamaduni yana maana tu yanapofanywa kama usemi wa upendo usiogawanyika kwa Mungu na hamu ya kutembea katika njia zake. Mtu anapompenda Mungu na kutamani kutembea katika njia zake, hilo litajitokeza katika matendo ya kitamaduni. Lakini matendo ya kitamaduni yaliyotengwa na upendo huo kwa Mungu na hamu ya kutembea katika njia zake ni chukizo kwa Bwana. Nadhani ndivyo manabii wanavyosema wanaposhutumu kinachoendelea katika Israeli kuhusu kuzidisha kwa kuchomwa kwa sadaka lakini kuishi maisha ambayo yalikuwa kinyume kabisa na matakwa ya Mungu.

VIII. Muundo wa Vitabu vya Kinabii – Je, Manabii Walikuwa Waandishi?

Tuendeleo . Nambari ya Kirumi VIII. ni, “Muundo wa Vitabu vya Kinabii—Je,

Manabii Walikuwa Waandishi?” Kuna nukta ndogo 3 au 4. A. ni, “Mtazamo wa Jadi.” B. ni, “Shule ya Uhakiki wa Fasihi.” C. ni, “Shule ya Historia na Jadi, hiyo ni shule ya mapokeo simulizi.”

A. Mtazamo wa Jadi

Manabii waandikaji wanaitwa hivyo kwa sababu waliandika ujumbe wao ili uweze kuhifadhiwa katika umbo la kudumu. Kulingana na mtazamo huo, manabii walikuwa waandishi. Labda vifungu kama vile Yeremia 36:1-28 na Isaya 30 mstari wa 8 vinaweza kutoa mwanga kuhusu njia ambayo mambo yaliandikwa.

1. Yeremia 36:1-28

Yeremia 36:1-28 inavutia sana. Hebu tuangalie hilo. Ni maelezo yaliyo wazi zaidi ya kuweka ujumbe wa kinabii katika maandishi. Unasoma “Katika mwaka wa nne wa Yehoyakimu mfalme wa Yuda, neno hili lilimjia Yeremia kutoka kwa Bwana, kusema, Twaa gombo la chuo, uandike juu yake maneno yote niliyokuambia, kuhusu Israeli, na Yuda, na mataifa mengine yote, tangu nilipoanza kusema nawe, katika utawala wa Yosia hata sasa; labda watu wa Yuda watakaposikia habari za kila maafa nitakayowatendea, watageuka, kila mmoja wao akaiache njia yake mbaya; ndipo nitakapowasamehe uovu wao na dhambi yao.” Kwa hivyo Bwana anamwambia Yeremia amwandikishe mwandishi aandike ujumbe huu.

Kwa hiyo Yeremia anafanya nini? Mstari wa 4, “alimwita Baruku mwana wa Neria, na Yeremia alipokuwa akisoma maneno yote ambayo Bwana alikuwa amemwambia, Baruku akayaandika kwenye gombo.” Kisha gombo hilo likapelekwa mahakamani na kusomwa mbele ya mfalme. Mfalme alifanya nini? Umesoma katika mstari wa 21, “Mfalme alimtuma Yehudi aende akalete gombo hilo, naye Yehudi akalileta kutoka chumbani mwa Elishama, mwandishi, akalisoma mbele ya mfalme na maafisa wote waliokuwa wamesimama karibu naye. Ilikuwa mwezi wa tisa, mfalme alikuwa ameketi katika nyumba ya majira ya baridi, moto ukiwa unawaka ndani ya tanuri mbele yake. Kila mara Yehudi aliposoma safu tatu au nne za gombo hilo, mfalme alizikata kwa kisu cha mwandishi na kuzitupa ndani ya tanuri, hadi gombo lote

likateketea motoni.” Katika mstari wa 26 unasoma “Mfalme aliamuru Yerameeli , mwana wa mfalme, Seraya mwana wa Azrieli , na Shelemia mwana wa Abdeeli , wamkamate Baruku, mwandishi, na Yeremia nabii. Lakini Bwana alikuwa amewaficha,” kwa hivyo hawakukamatwa.

“ Baada ya mfalme kuchoma gombo lenye maneno ambayo Baruku alikuwa ameandika kwa kinywa cha Yeremia, neno la Bwana likamjia Yeremia, kusema, Twaa gombo lingine, uandike juu yake maneno yote yaliyokuwa kwenye gombo la kwanza, ambalo Yehoyakimu mfalme wa Yuda aliliteketeza. Pia mwambie Yehoyakimu mfalme wa Yuda, ‘Hili ndilo asemalo BWANA: Ulichoma moto kitabu hicho cha kukunjwa na kusema, ‘Kwa nini uliandika juu yake kwamba hakika mfalme wa Babeli atakuja na kuiharibu nchi hii na kuwakatilia mbali wanadamu na wanyama kutoka humo?’” Kwa hiyo, BWANA anasema hivi kuhusu Yehoyakimu mfalme wa Yuda: ‘Hatakuwa na mtu wa kukaa katika kiti cha enzi cha Daudi; mwili wake utatupwa nje na kuwekwa wazi.’”

Kwa hivyo, Bwana anamwambia Yeremia aweke ujumbe huu kwenye gombo na Yeremia anaamuru ujumbe huo na mwandishi anaunakili, unatumwa kwa mfalme, anauchoma moto, kisha Bwana anampa ujumbe huo tena na anauandika tena.

2. Isaya 30:8

Isaya 30 mstari wa 8 ni andiko lingine linalorejelea uandishi, ambapo linasema, “Nenda sasa, uandike kwenye kibao, uandike kwenye gombo, ili kwa siku zijazo liwe ushuhuda wa milele.” Kwa hivyo ujumbe ulikuwa umetolewa na Bwana akasema, “Uandike, kwenye gombo.” Sasa vifungu hivyo viwili labda ni vifungu vilivyo wazi zaidi vinavyozungumzia suala la “Je, manabii walikuwa waandishi?” Na vilitoa mwangaza kuhusu njia ambazo vitabu vya unabii vilitufikia. Hatujui mengi zaidi ya aina hizi chache za maoni. Hakuna ushahidi mwingi wa ndani wa kuthibitisha mbinu iliyofuatwa katika kila kisa lakini inaonekana wazi kwamba angalau katika baadhi ya visa, manabii waliandika jumbe wenyewe labda wengine waliondoa ujumbe na kuuhifadhi ikiwa ulitolewa kwa mdomo, lakini inaonekana kwamba manabii walikuwa waandishi, si wazungumzaji tu. Hatujui wazi ikiwa katika kila kisa, nabii mwenyewe aliandika nyenzo

zilizomo katika kitabu kinachoitwa jina lake, kama kiliandikwa na waandishi au kilihaririwa na kuwekwa pamoja na mtu mwingine. Lakini mtazamo wa kitamaduni ni kwamba manabii walikuwa waandishi.

b. Shule ya Uhakiki wa Fasihi

B. ni, "Shule ya Uhakiki wa Fasihi." Katika shule ya uhakiki wa fasihi, manabii pia walionekana kama waandishi. Hata hivyo, kazi kubwa ambayo wakosoaji wa fasihi walijiwekea kufanya ilikuwa ni kupanga na kutenganisha kile kilichokuwa cha asili na kile kilichoongezwa baadaye. Kwa hivyo, walijaribu kutofautisha asili na nyongeza za pili za nyakati za baadaye ili kubaini kile kilichokuwa cha kweli na ukweli, kinachotokana na nabii ambaye jina lake lilikuwa la kitabu hicho, ikilinganishwa na kile kilichoongezwa baadaye. Haraka sana, mawazo ya kimantiki ambayo hayajumuishi utabiri wa kweli yalianza kuchukua jukumu. Unakutana na kauli za kinabii, haswa Isaya, akizungumzia Koreshi, ambazo hazikuwezekana na lazima zilitoka kwa mtu mwingine, sio nabii Isaya. Kuna mifano mingi ya hili.

Kwa hivyo ninachotaka kufanya chini ya shule ya ukosoaji wa fasihi ni kuzungumza kuhusu vitabu viwili ambavyo vinashambuliwa haswa kama si maneno ya nabii ambaye jina lake ni kitabu hicho. Vitabu hivyo viwili ni Isaya na Danieli.

Sio sana Isaya 1-39, ambapo na kuna tofauti nyingi hapa. Hata miongoni mwa wasomi wakosoaji kuna nia ya jumla ya kuhusisha angalau sehemu kubwa ya 1-39 na Isaya nabii wakati wa Ahazi na Hezekia. Lakini unapofika kwenye sura ya 40-66, kuna makubaliano mapana kwamba hiyo si Isaya anayezungumza, bali Isaya wa Pili wakati wa Koreshi, mwishoni mwa utumwa wa Babeli. Mambo kama hayo yanafanywa na Danieli. Kwa hivyo hebu tuangalie Isaya na Danieli chini ya Shule ya Ukosoaji wa Fasihi.

1. Isaya 40-66 – au “Isaya wa Pili”

Mara nyingi hudaiwa na wakosoaji wa fasihi kwamba Isaya si mwandishi wa sura ya 40-66 ya kitabu cha Isaya. Kwa kawaida huitwa Deutero -Isaya na wasomi wanaohamia katika sehemu kuu ya masomo ya Biblia ya kisasa. Utapata hilo katika vichwa vya maoni. Utalipata katika maoni ya kawaida, maoni kuhusu Isaya na maoni

kuhusu Deutero -Isaya. Unapata juzuu moja kuhusu Isaya 1-39, juzuu nyingine kuhusu sura ya 40 na inayofuata.

1. Rachel Margalioth

Ukiangalia manukuu yako, ukurasa wa 14, kuna utafiti wa kuvutia sana kuhusu Isaya uliofanywa na mwanamke, Rachel Margalioth, msomi Myahudi, akibishania umoja wa kitabu cha Isaya. Angalia anachosema hapo juu ya ukurasa, "Dhana kwamba kitabu cha Isaya si kazi ya mwandishi mmoja, bali kwamba sura za 40 hadi 66 ni za nabii asiyejulikana aliyeishi wakati wa Kurudi Sayuni, inachukuliwa kama moja ya mafanikio muhimu zaidi ya ukosoaji wa kibiblia. Hukumu hii imepita zaidi ya duru za kitaaluma na kwa ujumla imekubaliwa na matabaka yote, na kuwa sehemu ya elimu ya kibiblia. Mara chache mtu hukutana na mtu mwenye ufahamu ambaye haikubali kama ukweli usiopingika."

Kauli ya kuvutia. "Mgawanyiko wa kitabu ulionyeshwa kwa mara ya kwanza na shule muhimu ya Doederlein (1775). Mfumo wake uliendelezwa na kupanuliwa na wakosoaji Wakristo", na ana kundi lote lao hapo. "Wasomi wengi wa Kiyahudi walifuata nyayo zao," miongoni mwa hawa waliotajwa ni Kraus na "ufafanuzi wake wa kisayansi kuhusu Isaya." "Ni ukweli unaokubalika miongoni mwa wafafanuzi wa kisasa kwamba sura ya 40 hadi mwisho si za Isaya.' Anaendelea: 'Kulingana na hali yetu ya sasa ya maarifa, itakuwa juhudi isiyo na matunda kwa upande wa mtu yeyote kujaribu kuthibitisha uhalisi wa sura hizi, kwani inaonyeshwa na ushahidi wa ndani kwamba haziwezi kuhusishwa na Isaya wa kweli. "' Sasa hiyo ndiyo aina ya kawaida ya kauli unayopata katika fasihi.

2. RN Whybray

Aliandika kitabu hicho mwaka wa 1964, ukija kwenye mjadala wa hivi karibuni kuhusu hili, angalia ukurasa wa 15A chini ya RN Whybray, *The Second Isaya*. Sijui kama unafahamu mfululizo huo wa vitabu vinavyoitwa Miongozo ya Agano la Kale. Ni vitabu vidogo, kwa kawaida kurasa mia moja na hamsini zaidi, na kuna kimoja kwa kila kitabu cha Agano la Kale. Kinachofanya ni kukutambulisha kwa uandishi, tarehe, ni

kama Freeman, isipokuwa kitabu kuhusu kila kitabu cha kisheria chenye masuala makubwa ya tafsiri, uchambuzi wa kina wa uandishi, tarehe, na historia. Unapokuja kwa Isaya katika Mfululizo wa Agano la Kale, hakuna kitabu kimoja tu cha Isaya, tazama kuna kitabu cha Isaya, na kisha kuna kitabu hiki, Isaya wa Pili, kwa sura za 40 hadi 66. Whybray anaandika msemu huu, “Kitabu hiki, kama maelezo yangu kuhusu Isaya 40-66 katika Biblia ya Karne Mpya, vitabu vyangu viwili vya kumbukumbu... ni matokeo ya kujishughulisha mara kwa mara na nusu ya pili ya Kitabu cha Isaya tangu nilipoandaa mihadhara juu yake kwa mara ya kwanza mwaka wa 1965. Ninaamini kwamba mtazamo ambao kwa miaka mingi umekuwa ukishikiliwa karibu kote ulimwenguni, kwamba sura za 40 hadi 55 kwa kiasi kikubwa ni kazi ya ‘nabii mmoja wa Uhamishoni’ asiyejulikana, unabaki kuwa halali na kuna uwezekano wa kubaki mtazamo wa wasomi wengi.” Kwa hivyo, unapouliza ni nani mwandishi wa Isaya 40 hadi 66 alikuwa nani? Ni nabii asiyejulikana, aliyeishi wakati wa uhamisho. Hatujui alikuwa nani. Karibu makubaliano kwamba Isaya mwenyewe hakuandika sehemu ya pili ya kitabu.

3. Msingi wa Hoja ya Pili ya Isaya

Sasa, msingi wa kufikia hitimisho la aina hiyo ni upi? Unapoangalia hoja unazopata kwa wale wanaotetea mtazamo huu wa Deutero -Isaiah, misingi ambayo kwa kawaida hujitokeza kimsingi ni hoja tatu. Nimejaribu kupunguza kiini cha hili hadi hoja tatu za msingi.

a. Dhana na Mawazo yanayopatikana katika Isaya 40 hadi 66 yanasemekana kutofautiana sana na Isaya 1-39

a . "Dhana na mawazo yanayopatikana katika Isaya 40 hadi 66 yanasemekana kutofautiana sana na dhana na mawazo yanayoonekana katika sehemu zisizopingwa za sehemu ya kwanza ya kitabu," yaani, sehemu ya kwanza ya kitabu kinachohusishwa na Isaya. Kwa maneno mengine, kuna uzio fulani hapo, kwa sababu baadhi ya wasomi watasema si Isaya yote ya kwanza ni ya Isaya, inaonekana kuna nyenzo za ziada hapo. Lakini kwa ujumla, hoja ni kwamba ukiangalia dhana na mawazo yaliyowasilishwa katika Isaya 1-39, na kuyalinganisha na dhana na mawazo unayopata katika 40-66, kuna

tofauti kubwa ya kutosha katika dhana na mawazo ili kufikia hitimisho kwamba hii si kazi ya mwandishi mmoja, kwa sababu ya tofauti katika dhana na mawazo. Tutarudi na kuangalia majibu ya hoja hizi na kujaza hoja hizo kikamilifu zaidi baada ya dakika moja.

b. Tofauti Inayoonekana Katika Lugha na Mtindo Kati ya Sehemu Mbili za Kitabu cha Isaya

Hoja ya pili inadai kwamba kuna tofauti inayoonekana katika lugha na mtindo kati ya sehemu hizo mbili za kitabu. Hilo linazidi kuwa la kiufundi, kwa kuangalia matumizi ya maneno, miundo ya kisarufi, na kitu kama hicho. Kutokana na hilo wanajaribu kusema kwamba sehemu mbili za kitabu hiki hazingeweza kuandikwa na mtu yule yule, kwa sababu lugha na mtindo wake hutofautiana.

c. Usuli wa Kihistoria wa Sura ya 40-66 sio Usuli wa Kihistoria wa wakati wa Isaya

Hoja ya tatu inasema kwamba historia ya sura ya 40-66 si historia ya wakati wa Isaya. Isaya aliishi wakati wa Ahazi na Hezekia hadi wakati wa Manase. Katika sura ya 40-66 Yerusalemu na hekalu vinaharibiwa, watu wako uhamishoni Babeli na wanakaribia kuachiliwa kutoka uhamishoni kupitia mtawala huyu wa Uajemi, Koreshi, ambaye alitajwa kwa jina. Kwa hivyo hitimisho ni kwamba Koreshi lazima alikuwa tayari amefika kwenye ulimwengu wakati huu ulipoandikwa. Lakini wasomi wengi wanaochukua mtazamo huu wangesema kwamba isingewezekana kwa mtu yeyote kujua jina la Koreshi wakati wa Isaya nabii kutoka wakati wa Ahazi na Hezekia. Kwa hivyo hizo ndizo hoja tatu za jumla: dhana na mawazo, lugha na mtindo, na historia ; zinatofautiana katika sura ya 40-66 na yale yaliyotangulia. Ukisoma watu wanaojadili na kisha kufupisha wanachosema, kuhusu kuunga mkono Deutero - Isaya, utagundua kwamba hapa ndipo hoja zinapojikita.

2. Tathmini: Hoja za Kupinga

a) Dhana na Mawazo Tofauti na Sehemu ya Pili ya Kitabu

Hebu tuangalie hoja ya kwanza, "Dhana na mawazo hutofautiana na sehemu ya

pili ya kitabu hadi sehemu ya kwanza ya kitabu isiyopingwa." Ningesema kwamba hoja hii si ya kuhitimisha na haiwezi kuwa ya kuhitimisha kwa sababu inategemea hukumu ya mtu kuhusu ni kwa kiasi gani tofauti katika dhana na mawazo zinaonyesha au zinahitaji tofauti katika uandishi. Nadhani hatimaye hiyo ni uamuzi wa kibinafsi. Tofauti katika dhana na mawazo haimaanishi kwamba mwandishi tofauti anahitajika. Angalia, watetezi wa msimamo hawadai kuna utata katika dhana na mawazo kati ya sehemu mbili za kitabu. Kama kungekuwa na utata huu ungekuwa hoja yenye nguvu zaidi, lakini hiyo sio hoja. Nadhani ni vigumu kusema kwamba tofauti katika dhana na mawazo zinahitaji tofauti katika uandishi. Zaidi sana unapozingatia kwamba kitabu, ukikubali kile kinachodai kuwa, si maneno ya kibinadamu tu, bali ni neno la kimungu; ni ufunuo wa kimungu. Je, haiwezekani kwamba Mungu angeweza kuwasilisha mawazo tofauti, na ukweli na dhana katika vipindi tofauti vya maisha ya kinabii ya mtu mmoja, yaani, Isaya? Isaya aliishi na kuhudumu kwa muda mrefu. Inaonekana kwamba huduma yake ilianza yapata mwaka 740 hadi 681 KK. Hiyo ingekuwa takriban miaka 60. Sasa kwa kipindi cha miaka 60, inawezekana kwamba kunaweza kuwa na maendeleo katika dhana na mawazo? Ungetumaini hivyo. Je, hiyo ina maana kwamba lazima uhitimishe kwamba kuna mwandishi tofauti? Ninapoendelea na kusema hapa, kwa nini, kwa mfano, ufunuo huu maalum kuhusu huduma ya Yahweh usitolewe kwa mara ya kwanza katika sehemu ya mwisho ya maisha ya Isaya? Sasa hiyo ni dhana mpya iliyo katika nusu ya pili ya kitabu, mada ya mtumishi wa Bwana ni mada ambayo hatuna katika sehemu ya kwanza ya kitabu inayoendelea katika sehemu ya pili ya kitabu. Je, hiyo itahitaji mwandishi tofauti?

Kuna nukuu kwenye ukurasa wa 13 ambapo Driver anasema, kwa mfano, kwamba dhana ya Mungu katika Isaya 40 hadi 66 ni "kubwa zaidi na kamili," hayo ni maneno yake, Je , hilo ni jambo linalopaswa kuzingatiwa kuwa haliwezekani katika maandishi ya nabii yuleyule? Driver anaposema, "Kusudi la kimungu kuhusiana na mataifa, hasa kuhusiana na utume wa kinabii wa Israeli, linaendelezwa kwa njia inayoeleweka zaidi." Je, hilo linahitaji mwandishi tofauti? Au je, hilo ni maendeleo tu katika mawazo baada ya muda? Driver anasema tofauti katika dhana na mawazo kama msingi wa tofauti katika uandishi. Hata hivyo, anakubali hakuna tofauti muhimu kati ya sehemu hizo mbili

anaposema, "Kweli ambazo zinathibitishwa tu katika Isaya," hiyo ndiyo sehemu ya kwanza ya kitabu, "kuwa hapa kunafanywa kuwa mada ya tafakari na hoja."

Kwa hivyo, inaonekana kwangu hoja hii inategemea kwa kiasi kikubwa uamuzi huo wa kibinafsi. Tofauti—na hasa tofauti ambazo hazipingani, zinaonyesha maendeleo kiasi gani, na labda utangulizi wa mawazo na mada mpya—je, hilo lenyewe, linakulazimisha kufikia hitimisho kwamba lazima uwe na mwandishi tofauti? Huo ni wito wa hukumu. Sio hitimisho la lazima.

Kwa kweli, A. Comica , katika utafiti wa Kifaransa, alitoa hoja ya umoja wa kitabu kwa msingi wa makubaliano katika dhana na mawazo kati ya sehemu hizo mbili. Kuna vipengele vingi vya Isaya 1-39 na 40-66, ambapo unapata makubaliano katika dhana na mawazo. Kwa hivyo si jambo la msingi sana katika makutano haya kama inavyoweza kupendekezwa na baadhi ya watetezi wa nadharia ya Deutero -Isaiah. Nadhani ni bora tuache hapa na kuichukua kwenye ukurasa wa 3, "Hoja kutoka kwa lugha na mtindo," ambayo nadhani ni hoja muhimu zaidi kuliko dhana na mawazo.

Imenakiliwa na Dan Montgomery
Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
Uhariri wa mwisho na Katie Ells
Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt